NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Gelijk er geschreven is: Ik hebbe geloofd, daarom heb ik gesproken, zoo gelooven wij ook, daarom spreken wij ook.
2 COR. IV: 13.

HET WOORD EN DE GEEST.

Tegen de uitvindingen, waardoor (als bij een vroeger artikel in deze bladen aangetoond werd) de Neologische Uitlegkunde zich aan het *levende en eeuwig blijvende* van Gods woord vergrijpt, stellen wij hier twee geheel andere beginselen van schriftverklaring over, ontleend van het voorbeeld onzer dierbare Kerkhervormers, en van geheel de ware Christenkerk voor en na hen. Het eerste dezer beginselen is de uitlegging *van* de Schrift *door* de Schrift; het tweede, onafscheidelijk daarmede te verbinden, is het zoeken van het verstand des Woords bij Hem die het ingaf, te weten den Geest van God. Zien wij omtrent beide hier eenigzins nader!

De Openbaring Gods is één zamenhangend, één zamenstemmend geheel. Uit dat geheel worde het verstand der deelen afgeleid; en wederom door onderlinge vergelijking het eene deel uit het andere verklaard! Woord met woord, plaats met plaats, uitspraak met uitspraak in verband gebracht, bestemt den zin, verdrijft de duisterheid, doet de kracht der uitdrukking uitkomen, brengt den rijkdom der Goddelijke waarheden aan het licht, en leidt tot de opmerking en bevatting van die volheerlijke harmonie des geopenbaarden Woords, waarvan de Schepping zelve slechts een schaduw en voorbeeld bezit. Doch om daartoe te komen, zal toch wel in de eerste plaats Bijbelkennis noodig zijn, geen bloote wetenschap van het geen over deze en gene Bijbelplaats al gedacht of gegist zij; Bijbelkennis, naar het woord van Jezus aan de Joden, *onderzoekt* (Gr. doorgraaft, ἐρευνᾶτε) *de Schriften*, Joh. V. 32. Het is juist hieraan, dat het heerschende Godgeleerdheid in onze dagen ontbreekt; veel moge zij nog over den Bijbel spreken, veel den Bijbel aanbevelen, weinig zoekt en onderzoekt zij in den Bijbel; en allerminst wordt de weg begrepen, waardoor men tot de kennis der bijzonderheden komen moet; de geloofsbevatting namelijk van het geheel, de noodzakelijkheid, dat Gods geheele Woord het element worde, waarin wij leven en ademen, zullen wij in aanraking komen met hetgene daarin vervat is stuk voor stuk. Het Woord bevat in zich zelve (doch het moet langs den gebaanden weg gezocht worden) alle de hulpmiddelen, tot deszelfs innig en geestelijk verstand vereischt. Het Nieuwe Testament is de sleutel van het Oude, het Oude van het Nieuwe; de eene Evangelist verklaart den anderen, de Apostelen gaan ons voor in de uitlegging der Propheten, geheel de Bijbel in die van Johannes Openbaring. Hoe minder van elders ingebracht, hoe zuiverder en zekerder de verklaring zijn zal. Het Woord Gods, zoo de vergelijking geoorloofd is, is als een hedendaagsch wel uitgerust leger; het is in zich zelve van alles dat tot zijne werkzaamheden en bewegingen noodig is, voorzien, en zich zelve genoeg. Echte Schriftgeleerdheid derhalve is grondige Bijbelkennis. Dat was de Godgeleerdheid onzer Hervormers en hunner navolgers, die van een Calvijn, Beza, Vitringa, Bengel. Die onzer dagen daarentegen is krank reeds in haar eerste levensbeginsel. Zij zoekt het verstand des Woords in de begrippen eener gevallene menschenrede; niet in de volheid zelve van dat Woord des oneindigen en alleen wijzen Gods. Zij roept tot beslissching van moeilijke vragen geen verwante Bijbelplaatsen te zamen, maar vreemden van buiten. Zij vat het beginsel dier Goddelijke zamenstemming niet, waardoor ook zelfs in de Natuur de deelen eens lichaams zich onderling verklaren en laten verklaren door den aart, de bestemming, den zamenhang des geheels.

Een enkel voorbeeld moge tot opheldering hier genoegzaam zijn. Heeft iemand uit de harmonie van geheel het Bijbelwoord die waarheid niet leeren verstaan, dat *zonder bloedstorting geen vergeving der zonde geschiedt*, licht zal hij b. v. in den Brief aan de Hebreën niets hooger zien dan

bloote zinſpeling op-, vernuftige aanwending van- in zich zelve onbeduidende plechtigheden eener verouderde Godsdienst. Maar ſtaat eens de noodzakelijkheid dier vordering eener volmaakte Rechtvaardigheid uit het geheel des Bijbels vast, dan is geheel de Oud-testamentiſche bedeeling de kennelijke verkondiging derzelve in ſchaduw en voorbeteekening; dan is de ſtellige uitſpraak der Apoſtelen, *vergeving door bloed*, geene ſchikking naar menſchelijke, naar Joodſche begrippen, maar uitdrukking der hoogſte, der innigſte Waarheid uit God. In dat ééne Bijbelſche denkbeeld ligt dan de ſleutel van de gantſche leer der Verzoening, zoowel als van de bijzondere plaatſen, die tot dezelve betrekking hebben.

Van de zekerheid, voorts, waarmede de verklaring van de eene Bijbelplaats in de andere gevonden wordt, herinneren wij hier insgelijks ſlechts één voorbeeld. Als in de Bergrede (Matth. V. 39) de Heiland zijnen discipelen bevel geeft: *zoo wie u op de rechterwang ſlaat, keert hem ook de andere toe*, zoo zoude men mogen vragen in hoedanigen (letterlijken of figuurlijken) zin deze woorden te verſtaan zijn. De vergelijking met eene andere plaats (Joh. XVIII. 22, 23.) lost die vraag volkomen op. Aldaar verklaart de Heere, zelve op deze wijze door een boos mensch aangerand en beleedigd, Zijn gebod door Zijne daad; en wij weten nu op de ondubbelzinnigſte wijze, dat door het *toekeeren van de andere wang* bedoeld wordt een lijdzaam dragen van de beleediging, met eene noodiging, in zachtmoedige wijsheid, tot redegeving.

Om op deze wijze de Schrift door de Schrift te verklaren, is, als van zelve ſpreekt, aanhoudende Bijbellezing het eerſte vereischte. Een gewichtig hulpmiddel daarbij vinden zoo wel geletterden als ongeletterden in de randaanhalingen van onze Nederlandſche Statenvertaling, van welke de innige geestelijkheid zoowel als de juiste toepasſelijkheid niet genoeg geprezen kan worden.

Doch wij hebben bij de lezing der Schriften tot derzelver ware verſtand nog iets hoogers noodig; wij behoeven tot een waarlijk verlichte Bijbelkennis, *de verlichting des verſtands* door den Heiligen Geest. Is de Schrift van Hem ingegeven, zoo is het ook tot Hem dat de geloovige, de heil- en waarheid zoekende zich veiligst vervoegt, om Zijne meening te leeren kennen. Zelfs onder menſchen, in het dagelijkſche en burgerlijke, geldt de regel: *een iegelijk is de beste uitlegger zijner eigene woorden*; en de uitlegging door den Wetgever zelven aan zijne wet gegeven, wordt in Rechten de echte, de beſlisſchende genaamd (*interpretatio authentica*). Zouden wij dan het Woord van God kunnen lezen, zonder de opheffing des harten tot Hem, wien ook David aanriep, zeggende: *ontdek mijne oogen, opdat ik aanſchouwe de wonderen uwer wet* (Pſalm CXIX. 18); zonder de aanroeping van dien Heere, die *het verſtand zijner discipelen opende, op dat zij de Schriften verſtonden* (Luc. XXIV. 45), zonder het gebed om dien Geest, die *in alle waarheid leiden* kan en wil, en zich nimmer onttrekt aan de genen die Hem van harte begeeren (Luc. XI. 10—13)? Treffend is ook in dezen opzichte de leer en het voorbeeld van de vaders der Hervorming. »Tot eene »goede voorbereiding om de Schriften met vrucht te lezen, »waartegen onze natuurlijke geneigdheid zoo zeer ſtrijdt, is »niets in de eerſte plaats noodiger, dan dat wij den Heere »bidden, door Zijnen Geest te mogen geleid worden; alle »vlijt en moeite zonder Hem aangewend, ware verloren; »daarentegen als wij den Geest tot Leidsman hebben, heb»ben wij niets te vreezen;" zegt Calvijn, ***Over het lezen der Heilige Schriften*** (Oper. T. VIII. p. 244).

Ja, de zon moge ſchitterend aan den hemel ſchijnen, onafhanklijk van ons zien of niet zien harer heerlijkheid. Die haar geſchapen heeft, is Dezelfde, die ook het *ziende oog* maakte (Spr. XX. 12), zonder hetwelk haar licht *ons* niet baat. Bij het licht des Geestes alleen wordt het licht des Woords gezien en gekend, en de waarheid ondervonden van dien heerlijken lof der Schrift bij den Pſalmist: ***De Wet des Heeren is volmaakt, bekeerende de ziele: de getuigenis des Heeren is gewis, den ſlechten wijsheid gevende*** (Ps. XIX. 8).

IS HET OVEREENKOMSTIG
MET DEN AARD VAN EEN CHRISTENVOLK OM OPENBARE BIDDAGEN TE HOUDEN.

Men vindt menſchen, die, ofſchoon hulde doende aan de godvrucht onzer voorvaderen in het houden van veelvuldige openbare dank-, vast- en bededagen (een geestelijk wapen, waarvoor de vijand nog meer vreesde dan voor hun kruid en ſtaal!) nogtans van meening zijn, dat zulke dagen van volksboete, volksgebed en openbare ſmeekingen minder overeenkomstig zouden zijn met de christelijke bedeeling onder welke wij leven; als zijnde plechtigheden, waarvan wij de voorbeelden wel onder het volk van God in het Oude Verbond, maar geenszins onder de christelijke gemeenten uit de heidenen in het Nieuwe aantreffen.

Men houdt bij het maken dezer bedenking niet genoeg in het oog, dat ook het Oude Verbond den Christen niet vergeefs geſchonken is. Toen de Heere zeide, dat Hij niet gekomen was om de Wet en de Profeten te ontbinden, maar om die te bevestigen, gaf hij zeker geenerlei aanleiding om deze tegenſtelling te maken. Het is waar, dat de Apostel, als hij ſchreef: *ik vermane dan voor alle dingen dat gedaan worden ſmeekingen, gebeden en dankzeggingen voor alle menſchen; voor koningen en allen die in hoogheid zijn, opdat wij een gerust en ſtil leven mogen leiden vol van eerbaarheid en ware godzaligheid* (*); het is waardat hij toen geene bepaalde dagen daartoe gebood af te zonderen; doch hetgene eenmaal door de heiligen van vroegere dagen was gepleegd geworden, behoefde niet op nieuw te worden ingeſteld; eene ſtellige afſchaffing alleen zoude daaromtrent eene nieuwe bedeeling hebben doen ſtand grijpen.

Men vindt dan ook dat de Christenen al vroeg dank-, vast- en biddagen gehad hebben, in navolging van de Vaderen der Oude bedeeling; en God zelf gaf getuigenis aan deze verootmoedigingen door verhooring en zegen, zoowel

(*) 1 Tim. II. vs. 1.

nu als vóór de Hervorming, die deze gezegende gewoonte geenszins heeft afgefchaft, noch als een Paufelijken zuurdeefem befchouwd.

Doch omtrent de genoemde bedenking moet iets, in ons oog nog meer afdoend, worden aangemerkt. Zoodra de volken van Europa *als Natiën* het Christendom hadden aangenomen, waren zij daardoor *volksgewijze* onder de bedeeling van Israël gekomen, dat ook Nationaal van God tot zijn volk verkoren is geweest. En dat dit niet tegen de inrichting des Heeren ftreed blijkt daaruit, dat Hij gezegd had: *Gaat henen, maakt tot mijne discipelen alle volken* (niet: alle menfchen), *dezelve doopende*, enzv. Al ware het dus zoo, dat de Christenen uit de heidenen, als enkele bekeerde perfonen uit een heidensch volk, niet tot nationale boete en gebed konden vermaand worden; al ware het zoo, dat die dagen van openbare fmeekgebeden aan Gods Volk waren eigen geweest, zoo blijkt nog geenszins, dat zij voor Christenvolken, als zoodanig, minder heilzaam, plichtelijk, en door God gewild zouden zijn. Integendeel, gelijk de voorbiddingen van enkele perfonen, die eens huisgezins, de huisfelijke Godsdienst niet overbodig maken, even zoo min zijn de gedeeltelijke voorbiddingen in een land voldoende, zonder volksverootmoediging. En heeft men ook niet inderdaad gezien, dat de biddagen even ten zelfden tijde in verval en onbruik zijn geraakt, als de huisfelijke godsdienstoefeningen zelve?

Het worde dan erkend, dat oproeping tot openbare verootmoediging en gebeden tot de duurfte plichten eener Christelijke Overheid behoort. Onze leeftijd moge niet gaarne andere plichten voor een' Koning erkennen, dan de getrouwe vervulling van datgene, waartoe hem een Staatsverdrag verbindt; de Christen kent toch nog eene hoogere verantwoording voor de Overheid; eene verantwoording, geboren uit hare verplichtingen jegens den Koning aller Koningen, den Heer aller Heeren; en voorwaar, indien Gods woord éénige waarheid heeft (en wat is er waarheid wanneer men het verwerpt?) dan zijn dit de hoogfte, de duurfte, de heiligfte, de onfchendbaarfte, de onveranderbaarfte plichten, die voor één eenigen mensch, in wat ftand ook geboren, beftaan!

NATIONAAL ONGELOOF.

'k Erken, het bijgeloof zag zijnen fcepter breken,
Maar 't ongeloof heeft zich op zijnen troon gevest;
Wat gruwlen 't Bijgeloof bij 't menschdom aan moog kweeken,
Het ongeloof is grooter pest. —

HELMERS, *Lierzang aan* Mr. A. R. FALCK.

Het is een, zelfs onder geloovige Christenen, zeer verfpreid gevoelen, dat, hoe rampzalig heil- en troosteloos het Ongeloof ook in zich zelve moge zijn, in landen echter waar het Christendom tot eene levenlooze rechtzinnigheid verzonken, of met omhangfelen van Bijgeloof bekleed geworden is, het Ongeloof een gefchikte en zelfs wenfchelijke opruiming van dat nuttelooze tuig te weeg brengt, en den weg bereidt voor het ftrooien van het zaad des Evangeliums. Wij zijn geenszins geneigd om eene doode orthodoxie, die alles aan het leerftelfel hecht, zonder de vernieuwing des harten, de verandering des geheelen menfchen door de kracht van Gods genade, en de godzaligheid van woord en wandel te kennen of te waarderen, eeniger mate in befcherming te nemen; veel minder nog om de verderfelijke ftrekking des bijgeloofs te bemantelen of te vergoelijken; maar wij kunnen echter niet nalaten op het gevaarlijke van het zoo evengenoemde gevoelen, ernftig opmerkzaam te maken. Wie toch waarborgt ons, dat God, wanneer eene natie zich onder voorwendfel van afkeer van het bijgeloof, van Bijbel en Christendom affcheurt, en het kruis van Christus met de zoenleer verloochent, op nieuw zijne gaven en genade aan zoodanig een volk fchenken zal? Wie verzekert ons, dat het zaad der heilleer kiemen zal in eenen grond, van de Zon der geregtigheid niet meer befchenen? Enkelen mogen in zulk een land weder tot de verlatene leer hunner Vaderen worden teruggebracht, maar het gros der Natie haalt zich voorzeker de bedreiging Gods op den hals: »*Dewijl ik geroepen heb en gij lieden geweigerd hebt, mijne hand uitgeftrekt hebbe en daar was niemand die opmerkte, en hebt al mijnen raad verworpen, en mijne beftraffing niet gewild, zoo zal ik ook in ulieder verderf lachen: ik zal fpotten wanneer uwe vreeze komt; wanneer uwe vreeze komt gelijk eene verwoesting en uw verderf aankomt als een wervelwind* (*)" Wel te recht zegt dan een uitmuntend Nederlandsch Schrijver:

»Komt Europa in dien toeftand, dat de Christennatiën haar nationaal Christendom door verzuim of ftellige verloochening, geheel verliezen, dan wordt hetzelve gelijk aan den toeftand van Israël, toen zij den Verlosfer der Wereld met verfmading verwierpen; en daardoor, even gelijk deze Natie, rijp voor eene groote en geduchte omwenteling, waarvan wij ons zoo min een volledig denkbeeld vormen, als de grenzenlooze gevolgen berekenen kunnen (†)."

Nationaal ongeloof is dus geenszins de weg tot herfteld geloof, maar tot algeheele verwerping.

Ook is het geenszins noodig, dat zulk een jammer- en doodverfpreidende ftorm, als het algemeen geworden ongeloof te weeg brengt, de overblijffelen des Christendoms, die door doode vormen of bekleedfelen van bijgeloof ontluisterd zijn, verwoeste, om plaats te maken voor een nieuwen bouw. Toen in Duitschland eene fteile orthodoxie de plaats van de levenskracht der Reformatie had ingenomen, bracht de hand der Goddelijke Voorzienigheid geenszins redding aan door een driest maar bodemloos ongeloof; neen, het veel en lang beftreden, maar toch in vele opzichten heil- en zegenrijke piëtisme, bracht leven in vele doode vormen, gaf eene nieuwe en verjongde gedaante aan het Christendom, en wrocht een heilzaam tegenwicht tegen de nutteloos geworden orthodoxie.

Het nationaal geworden, of zich meer en meer geldig makend Ongeloof in de meeste landen van Europa, is dus offchoon zich onder deszelfs heerfchappij vele individuële

(*) Spr. I. 24—27.
(†) VAN ALPHEN, *Predikt het Euang. allen Creaturen.* p. 64, 165.

bekeeringen laten bespeuren, een merkwaardig teeken des tijds, wanneer men bedenkt, dat met de verwerping der Christennatiën in het Woord der profetie het herstel van Israël wordt verbonden; en dat het herstel van Israël in datzelfde Woord éénzelvig is met de vestiging van 's Heilands wereldrijk en wereldtroon op aarde; en de roeping van andere vroeger heidensche natiën tot Zijn wonderbaar licht.

Deze verwerping der ongeloovig geworden Christennatiën wordt geenszins onwaarschijnlijk gemaakt door de vele individuele bekeeringen, van welke wij zoo even spraken; zij zou dit zelfs niet worden door eene overvloedige uitstorting van den Geest Gods over tallooze gemeenten der Europesche Christenheid. De uitstorting van dien Geest ten dage van het eerste pinksterfeest op eene schare van 3000 zielen ging juist de verwerping der Joodsche Natie vooraf. Waar van daan zouden ook anders de getuigen zijn gekomen, die de volken, bestemd om in stede van Israël te worden geroepen, zouden verkondigen, dat *de Wensch aller heidenen* gekomen was?

Maar hoe ook deze dingen in den weg der hooge en aanbiddelijke Godsregering tot de ontwikkeling van des Allerhoogsten verheven ontwerp mogen strekken, altoos (wij herhalen het:) altoos is en blijft ongeloof, zoowel voor natiën als voor huisgezinnen en bijzondere personen, de bron van alle ellende en verderf; een gruwel in Gods oogen, en de weg tot algeheele goddeloosheid, vooral wanneer het voortspruit uit den afval van vroeger erkende waarheden. Er is voor Volken, zoowel als voor enkele personen, geen weg tot behoud, dan door het geloof. Niemand verheuge zich dus wanneer hij een of ander gesticht van menschelijken bouw, maar dat op het eenige fondament gevestigd was, voor den bijl des Ongeloofs ziet vallen; want het moge al waar zijn, dat bij de komst van Christus in het vleesch, het loslaten van de leer des veelgodendoms en de onzekerheid der zoekende menschheid eene geschikte voorbereiding geweest zij tot het vinden van *het Licht der heidenen;* deze loslating is in geenerlei wijze gelijk te stellen met die verwerping van Christus juk en gareel, waarvan het tegenwoordig Europa ons een schouwspel oplevert, en waarvan de Dichter des tweeden Psalms geprofeteerd heeft, niet dat zij voor allengs opkomende verlichting en verbetering zal plaats maken; maar, van de volken die er zich aan schuldig maken: *Gij zult ze verpletteren met eenen ijzeren scepter, gij zult ze in stukken slaan als een pottebakkers vat!*

BRON VAN WAARHEID.

Treffend is het gezegde van den bekenden HALLER *Restauration der Staats-Wissenschaft oder Theorie des Naturlich-geselligen Zustands.* Winterth. 1820. Th. I. Vorr. S. IX. »Zoodra de waarheid in hare bron wordt opgespoord »is zij ook gevonden. Vriendelijk gaat zij hem, die haar »lief heeft, te gemoet en maakt zich bij hem bekend."

Maar welke is nu de bron van waarheid? Het zal toch wel niet genoeg zijn met VOLTAIRE in eene dichterlijke verrukking uit te roepen:

Descends du haut des cieux, auguste vérité!"

ja zelfs niet, met den eerstgenoemden geleerde: »in de »schepping, in de natuur het onderrigt des Almagtigen »te vragen."

Neen voorzeker, de van natuur dwalende, en van alle waarheid verwijderde mensch zocht en tastte te vergeefs naar het licht, met den blinddoek voor de oogen. Hij die het licht niet kent, kan het niet beminnen.

Daarom is het dat God de belofte heeft gegeven, dat Hij der blinden oogen openen zou. Maar Hij heeft ons daarenboven de wijze geopenbaard waarop Hij dat doen zoude. Door Zijn Woord en Zijn Geest namelijk, en dat wel door beiden te zamen werkende. — Aan de orakelen van dat Woord en dien Geest toetse men dan en beproeve men alles wat als waarheid wordt opgedischt, maar vooral *aan beiden te gelijk.* Ziedaar de bron van waarheid, toegankelijk alleen voor het geloof.

Bedriegen wij ons, wanneer wij deze of gene dwaling van den scherpzinnigen HALLER zelven, in de eerste plaats daaraan toeschrijven, dat hij het Woord niet genoeg geëerbiedigd heeft? — Immers, wanneer wij de verklaringen des schrandere mans (in zijne vorrede p. XX. en volg.) opmerkzaam nagaan, dan zien wij, dat het door hem gevormde stelsel niet zoo zeer uit Gods Woord geput, als wel, nadat het reeds in zijn helder hoofd zich had ontwikkeld, daaraan gedeeltelijk getoetst is, en *gedeeltelijk* daardoor bevestigd bevonden is. Hem en den uitmuntendsten onzer geleerden zij het aanbevolen, het voorbeeld van den geleerden Apostel PAULUS geheel te volgen, en op geen ander fundament te bouwen, dan Christus en dien gekruist!

IN EEN ALBUM.

Wat is bestendig op het rond
Der immer wentlende aard?
De dag volgt op den ochtendstond:
Straks zinkt het Zonlicht nederwaart,
En 't oog ziet scheemrend en van verr',
Hoe de opgekomen avondster
Den stillen nacht verkondt.

Zoo voert een kreitsloop, onvermoeid
En zonder stil te staan,
De wereld die ter slooping spoeit
Het jongste daglicht aan.
Moog in dat vreeslijk tijdsgewricht
Ons onverwrikbaar zielsgezicht
Gevest zijn op het Lam,
Geslacht voor onzer zonden schuld;
Thans in een heerlijkheid gehuld,
Die nimmer aanvang nam.

TE AMSTERDAM, BIJ G. VAN PEERSEM, IN DE NIEUWE SPIEGELSTRAAT BIJ DE KERKSTRAAT.